

IDŐTLEEN

IDŐKIG

Pályázati füzet felső tagozatos tanulóknak.

Dr. Kovács Pál Könyvtár és
Közösségi Tér Gyermekkönyvtára
2017.

Kedves Gyerekek!

Úgy tűnik, hogy az idő az egyetlen állandó tényező a világban. Az óra mindig ugyanúgy ketyeg, a másodpercek, a percek és órák pedig telnek. Az időt nem lehet gyorsítani, lassítani vagy visszafordítani. A régmúltban nagyon lassan telt az idő. Ma azonban a rengeteg új találmány közt úgy érezzük, hogy repül. Repülünk vissza az időben együtt és nézzük meg, milyen fejlődésen ment keresztül.

A feladatok megoldásához segítséget nyújtanak az irodalomjegyzékben felsorolt könyvek és folyóiratcikkek, amelyek könyvtárunkban helyben használhatók. Ingyenesen rendelkezésükre áll az Internet is, melynek használata egyes feladatoknál megengedett.

A feladatlap letölthető:

[http://www.gyorikonyvtar.hu/gyermekkonyvtari - dokumentumok](http://www.gyorikonyvtar.hu/gyermekkonyvtari-dokumentumok)

A helyes megfejtést beküldők **könyvjutalomban** részesülnek.

A kitöltött pályázati füzetet **2017. november 13-ig (hétfő, 18 óráig)** kell eljuttatni a gyermekkönyvtárba személyesen vagy postai úton (9023 Győr, Herman Ottó u. 22.).

Az eredményhirdetés időpontjáról értesítést küldünk a nyerteseknek.

Sikeret megfejtést kívánunk!

A pályázati füzetet Kámán Dóra gyermekkönyvtáros állította össze.

Adataid:

Név:

Lakcím:

Iskola (osztály):

E-mail cím:

Elérhető pontszám: 147 pont

Elért pontszám:

1. PILLANATSZORÍTÓ

Olvasd el figyelmesen a szöveget és válaszolj a kérdésekre!

A pillanatszorítót egy harapófogó és egy felfújható medence között találtam a reklámújságban. Nem írják, mire jó, de szerintem magától értetődő: a számunkra érdekes vagy fontos pillanatok megszorítására, rögzítésére, nehogy elillanjanak. Olyan mozdulatlanok lesznek, akár a túvel átszúrt pillangók az albumban, de szegény pillangókkal ellentétben a pillanatok nem pusztulnak el attól, hogy rögzítjük ezeket: elevenek maradnak és örökké tartók.

A pillanatszorítót persze nem szabad összekeverni a pillanatragasztóval: arról csak a buták hiszik, hogy eltört vagy szakadt pillanatok helyre lehet hozni vele. Igazából csak ilyen-olyan kacatok javítására jó, a széthullott, elrontott pillanatokat sajnos, már nem ragasztja össze semmi – legfeljebb elfelejthetők.

A reklámújság szerint 15 cm-es és 30 cm-es kiszerezés kapható a pillanatszorítóból, a 15 cm-es 499 Ft-ba, a 30 cm-es 599 Ft-ba kerül. A 15 cm-es pillanatszorítóval, gondolom, csak egyszerűbb, rövidebb pillanatokat ejthetnék foglyul – mint amikor elmajszolok egy kocka csokoládét, vagy anya megdicsér, mert kivételesen megcsináltam a leckét.

A 30 cm-es kiszerezés minden bizonnyal hosszabb, összetett pillanatokkal is megbirkózik, amilyen például a hallgatás volt, amikor Kriszti az iskolából hazafelé megkérdezte, mit szeretnék legjobban az életben.

Szerintem létezik 450 cm-es pillanatszorító is – kell, hogy létezzen. Csak azt már nem tüntetik fel az újságban, mert túlságosan drága, amolyan luxus változat. Úgy képzelem, egy ilyen pillanatszorító elbána a születéssel és a halállal is.

Mostantól pillanatszorítóra spórolok. Ha a legnagyobb méretre sehogy sem futja, megelégszem egy szerényebb modellel is. Úgyis annyi mindennel kell sietni, és a fontos pillanatok gyorsan elszaladnak: leckét kell csinálni, ki kell takarítani, meg kell puszilni apát, mielőtt elalszik, fel kell majd nőm, meg kell házasodnom, és gyorsan le kell élnem egy egész életet, mielőtt meghalok.

Az idő folyton szorít, jó lenne néha fülön csípni és visszaszorítani.

- a. Mi az a pillanatszorító? Húzd alá!

ragasztószalag

fontos pillanatok rögzítője

varázkötél

- b. Húzd alá azt a szót, amely a szöveg alapján nem jellemzi a pillanatot!

eleven

örökké tartó

végtelen

gyorsan elszalad

mozdulatlan

rövid

összetett egyszerű

- c. Melyik kiszerezést érdemes megvenni belőle? Miért?

.....
.....

- d. Miért szeretne az író pillanatszorítót?

.....
.....

- e. Milyen nemű a történet írója?

6 p. /

2. TOTÓZZ – Egységben az erővel!

1. Hogy nevezzük az időmérés, az időszámítás tudományát?
1 kronológia
2 kromoszóma
x kombinatorika
2. A tér háromdimenziós. Mi a 4. dimenzió?
1 hosszúság
2 magasság
x idő
3. Melyik az a három időegység, amelyeket égi jelenségek határoznak meg?
1 hét – hónap – nap
2 év – hónap – nap
x nap – óra – perc
4. Melyik égitesthez igazodik az ember életritmusa?
1 Vénusz
2 Nap
x Föld
5. Mikor vált hivatalosan használatossá az egységes 24 órás nap Európában?
1 1884
2 1784
x 1984
6. A Hold egy hónap alatt hányszor találkozik a Nappal?
1 négyszer
2 tízszer
x kétszer
7. Mennyi idő alatt kerüli meg a Föld a Napot?
1 2 hónap
2 29 nap
x egy év
8. Melyik égi jelenség az, amelyik hétnaponként ismétlődik?
1 napfogyatkozás
2 Halley üstökös megjelenése
x A Hold alakváltozásai
9. Hol vezették be először a hétnapos hetet?
1 Babilónia
2 Egyiptom
x Ókori Görögország

10. Miért nem praktikus az óra, mint időegység?

- 1 mert nem illeszkedik a megszokott és használt tízes számrendszerbe
- 2 mert nem pontos
- x mert nem illeszkedik a kettes számrendszerbe

11. A Nemzetközi Súly- és Mértékügyi Hivatal véglegesen rögzítette a másodperc hosszát. Mikor?

- 1 1976
- 2 1967
- x 1988

12. A tudomány mai állása szerint mivel kezdődött a világegyetem és ezzel az idő kezdete?

- 1 káosszal
- 2 öröktől fogva létezik
- x ősrobbanással

13. Hány időzóna van az Amerikai Egyesült Államokban (USA)?

- 1 4
- 2 6
- x 11

13 +1. Mit nevezünk Greenwich-i időnek?

- 1 világidő
- 2 zónaidő
- x időeltolódás

14 p. /

3. IDŐ AZ IRODALOMBAN

a. Az idő végtelensége sok költőt, tudóst is megihletett. Ki mondta?
A képek segítenek!

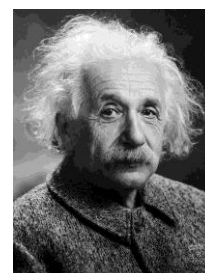
„Nem az idő halad: mi változunk.”

.....

„Az időnek egyetlen oka van: minden nem történhet egyszerre.”

.....

„Azzal az idővel kell foglalkoznunk, ami megadatik nekünk.”

.....

„Az álló óra is naponta kétszer a pontos időt mutatja.”

.....

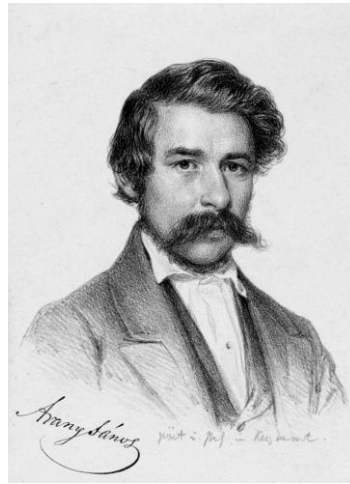

4 p. /

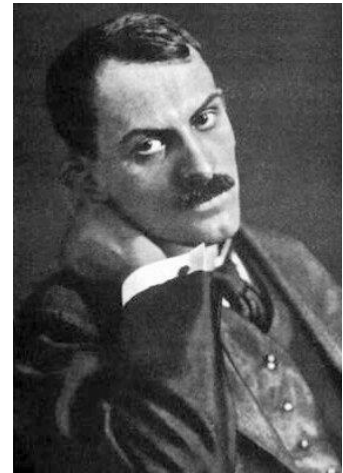
**b. Hajt az idő gyorsan....
Kit ábrázolnak a képek? Írd a pontozott vonalra!**

.....

.....

.....

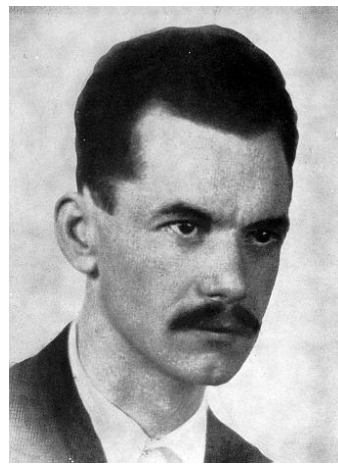
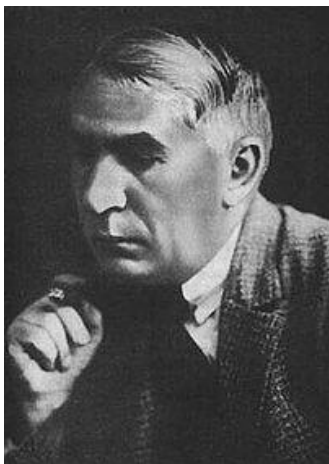
.....

.....

.....

.....

.....

.....

9 p. /

c. Az alábbiakban a fenti költők egy-egy versének részletét látod. Írd a verscím sorszámát a hozzátartozó vershez! Ki írta? Írd a pontozott vonalra!

1. Toldi estéje
2. Az idő rostájában
3. A közelítő tél
4. A naptár az év himnusza...

5. Homály borult az erdőre...
6. Rózsák mellé
7. Naptár
8. Újesztendei gondolatok

„Hajt az idő gyorsan – rendes útján eljár-
Ha felülünk, felvesz, ha maradunk, nem vár
Változik a világ: gyengül, ami erős,
És erős lesz, ami gyenge volt azelőtt.”

Idő múlik, felhők jönnek,
Egyenesen az erdőnek.
Ott megállnak, némán várnak:
Áldást adnak a határnak.

.....

.....

„Kezében óriás rostával
Áll az Idő és rostál egyre,
Világokat szed és rostál ki
Vidáman és nem keseregve
S búsul csak az, akit kihullat.”

A naptár az év himnusza.
Az ünnepeknek ritmusa
dobog a rest időben.
A naptár az év himnusza:
Vörös napoknak ritmusa

.....

.....

Oh, a szárnyas idő hirtelen elrepül,
S minden míve tűnő szárnya körül lebeg!
Minden csak jelenés, minden az ég alatt,
Mint a kis nefelejcs, enyész.

Ha én lehetnék az idő,
Fejed fölött megállnék,
hogy nyarad sose múljon el,
Hogy hozzád sose jusson el
Az ős, a tél, az árnyék.

.....

.....

Óh Idő te egy Egész!
Nincsen neked se kezdeted, se véged,
És csupán a véges ész
Szabdalt fel apró részeidre téged.

Az éjjel kérdezi napjaimat
derengve adja a feleletet a reggel
valaki tépdési lapjaimat
Mindennap kevesebb leszek
eggyel.

.....
.....
16 p. /

d. Az egyik költőnek nem jutott vers. Ki Ő? Írd a vonalra!

.....

Melyik verset írta? Húzd alá!

WALESI BÁRDOK

SZEPTEMBER VÉGÉN

REMÉNYHEZ

2 p. /

4. ŐRÜLT TUDÓS AZ UNIVERZUM EGÉN

Albert Einstein a modern fizika atyja. Elméletei örökre megváltoztatták a világmindenségről alkotott elképzeléseinket.

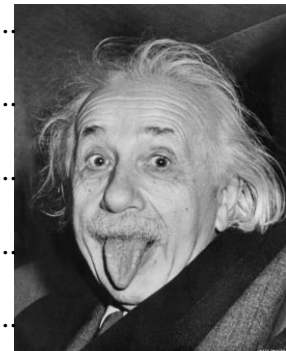
Mikor született?

Miért aggódtak a szülei?

.....

Írd le híres képletét!

Mi volt világhírű elmélete?

Halála után szerették volna kideríteni, mitől volt ilyen okos. Mit csináltak vele?

.....

.....

5 p. /

5. AZ ÉGI ÓRAMŰ – A STONEHENGE **Igaz (I) vagy hamis (H)? Írd az állítások mellé!**

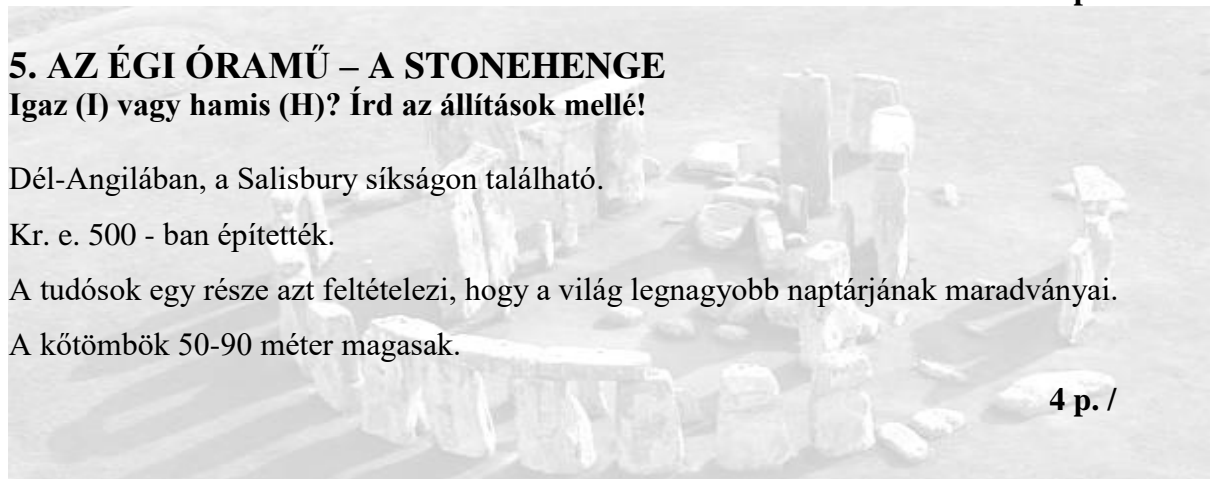
Dél-Angliában, a Salisbury síkságon található.

Kr. e. 500 - ban építették.

A tudósok egy része azt feltételezi, hogy a világ legnagyobb naptárjának maradványai.

A kőtömbök 50-90 méter magasak.

4 p. /

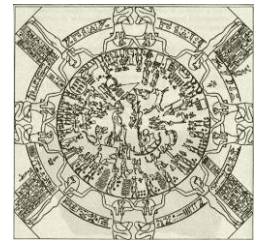

6. NAPTÁR - TAN

Melyik naptárra jellemzők az állítások? Írd melléjük a megfelelő betűjelet!

A: Egyiptomi B: Babiloni C: Görög D: Maja E: Római F: Gergely

1. Megfigyelték, hogy az általuk Szóthisznak nevezett Szíriusz csillag hosszú ideig nem látható, majd 365 nap elteltével újra feltűnik az égbolton.
2. Kalendáriumuk érdekessége, hogy valaha március elseje volt az évkezdet
3. Holdévben számoltak.
4. 1576-tól csillagászok dolgoztak a naptár kidolgozásán.
5. Canopuszi dekrétumban elrendelték, hogy minden negyedik év 366 napos legyen.
6. Ismerték a zérót és a helyi értéket.
7. Megújítását a katolikus pápa szorgalmazta.
8. A 19 éves ciklusokkal számoló naptári rendszerek közül a legkorábbi naptár.
9. Időszámításuk húszas számrendszeren alapult.
10. Nem volt egységes naptárjuk.
11. Császáruk határozta meg a mai hónapok hosszát.
12. Az új időszámítással szemben csak nagyon hosszú idő után hagyott alább az ellenállás.
13. III. Ptolemaiosz Kr. előtt 238-ban megpróbálta módosítani a kalendáriumot.
14. Julián – naptárnak nevezték el.
15. Az éveket hatvanéves ciklusokba foglalták, mindegyiken belül 15 todaléknapot iktattak be.
16. Először 1582-ben vezették be Spanyolországban, Portugáliában és Itáliában.
17. Metón, Kallipposz és Hipparkhosz tökéletesítette kalendáriumukat.
18. III. Ptolemaiosz volt az első, aki bevezette a szökőévet.

7. KI LEHETEK ÉN?

Feltalálásom időpontjáról viták folynak. Tény, hogy a XVI. században már használtak. A középkori és reneszánsz festők gyakran a mulandóságot jelképezték velem a festményeiken. A XVII. században már céhekben készítettek. Elegáns bőrtokban tartottak. Létezik automatikus változatom is.

.....
Az első használható, nappali időmérő eszköznek tartanak. Előfutára vagyok a mai templomi toronyóráknak, karóráknak és még az atomóráknak is. A Nap lassú mozgását követem. Könnyű leolvasni rólam az időt. Már az ókori babiloniak is ismertek. Készítőim építészek, matematikusok. Első változatom a szamoszi Arisztarkhosz nevéhez fűződik.

.....
A holland fizikus, matematikus és csillagász Huygens alkotott. Egyik típusom a toronyóra. A pontosság nem tartozott erényeim közé. Galileo Galilei már félig megvakulva diktálta le tanítványának elképzeléseit rólam.

.....
A középkori kolostorokban nagy hasznomat vették a szerzetesek. Jelzéseim mutatták, mikor telt el az alvásra szánt idő. Volt, amikor teljesen elfogytam az éjféleli imádságig. A virrasztó barát gyakran a körmére ragasztott, hogy jobban megvilágítsam a breváriumot.

.....
Peter Henlein találmánya vagyok. Híres vagyok, mint nürnbergi tojás. Fogaskerékmaró gépet használtak a készítéséhez, javításomhoz. Tarsolyban, láncon vagy nyakba akasztva viseltek. Automatikus felhúzású fajtámat perpetualnak hívják.

.....
Kanócomat kicsi fogaskerék tolta előre. A „Kínai sárkányhajó” elnevezésű változatomban gyantából és faforgácsból gyúrt, vékony pálca égett. Bronzgolyók csörömpölő hangja jelezte hány órát mérek.

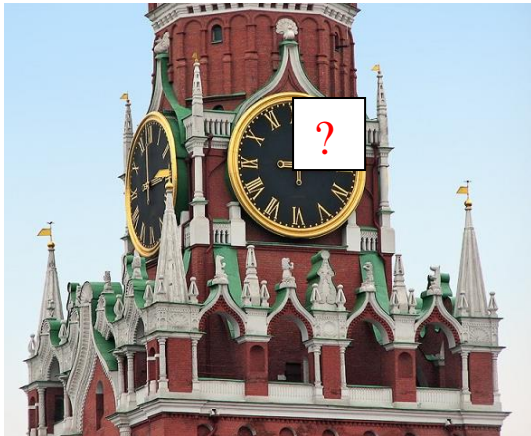
.....
Klepszüdrának is hívnak. Legrégőbbi formám egyiptomi, már i. e. 1500-ban léteztem. Kínában is elterjedt változatom 2 edényből állt. Érdekességem, hogy XVI – XVII. században pontosabbnak tartottak a tudósok, mint a mechanikus időmérő eszközöket.

.....
Pontosságomnak a kvarckristály állandó rezgésszáma az alapja. Az atomórát nem számítva a legfejlettebb és legnagyobb pontosságot szolgáltató időmérő berendezés vagyok. Segítségemmel sikerült kimutatni, hogy a Föld tengely körüli forgása nem egyenletes. A fogaskerekek, csapágyak és csavarok nélkülözhetetlen tartozékaim. Van analóg és digitális változatom.

.....
8 p. /

8. TORONYÓRÁT LÁNCOSTUL!

a. Hol található az alábbi épületek? Írd a pontozott vonalra!

b. Párosítsd a részletet az épülettel! Írd mellé a megfelelő betűt!

A

B

C

D

8 p. /

c. Melyik filmben játszik fontos szerepet egy óratorony? Húzd alá!

VÁNDORSÓLYOM KISASSZONY KÜLÖNLEGES GYERMEKEI

AZ IDŐ URAI

VISSZA A JÖVŐBE

AZ IDŐ FÖLÖTT JÁRÓ LÁNY

1 p. /

9. ÍGY TÖRTÉNT – A KARÓRA

Tedd időrendi sorrendbe!

..... A Pebble és a Samsung Galaxy Gear okosórák piacra kerülnek. Mindkettő képes az Internethez és mobiltelefonokhoz kapcsolódni.

..... Feltalálják a zsebórát.

..... Az első világháborúban megjelennek a férfi karórák.

..... Abraham-Louis Breguet összerak egy karórát a nápolyi királynőnek.

..... Alberto Santos Dumont pilóta a számára készített karórát viseli.

..... Az első digitális óra a boltok polcaira kerül.

..... A NASA űrhajósai Omega karórákat viselnek.

7 p. /

10. IDŐÉRZÉK

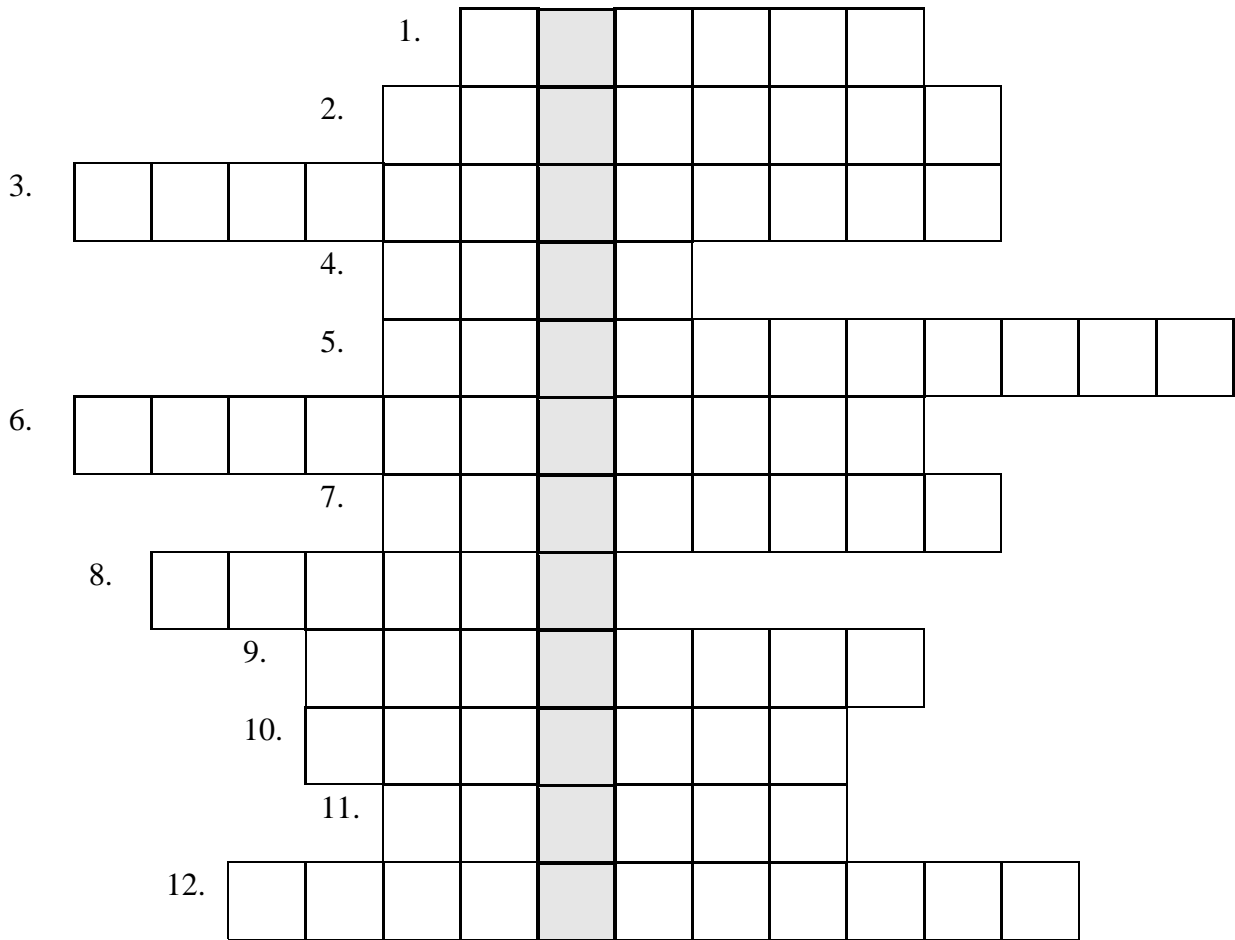
Egészítsd ki!

A belső mindenkiben „jár”, legfőljobban kiből pontosabban, kibe kevésbé. Van az egy külön ideg-központ -, amely ezért az időérzékelésért felelős. Ha ez az megsérül, teljesen felborul azváltakozásának ritmusa. Az emberi szervezet ritmusai közül a legismertebb aritmus, amely a nappalok és éjszakák órás forgását követi.

A időérzékelése egészen különleges. Körülbelül éves korban kezdik úgy érzékelni az időt, ahogyan a Addig nagyon telik számukra az idő.

12 p. /

11. IDŐBE ZÁRVA

1. Hely, vörös mészkő bánya található itt.
2. A királyné, akinek a szobra alatt találtak időkapszulát.
3. Légmentesen zárni.
4. 1686-ban vettük vissza a töröktől.
5. Papírra írt szöveg, amelyet műemlékekben rejtenek el.
6. Megmaradt, eredeti részletek megőrzése idegen szóval.
7. Fertőtlenítésre használják a restaurátorok.
8. A király, akinek a palotája köveit fordítva helyezte le a török.
9. Ide helyezték a Liget folyóirat egy számát.
10. Az egyik legizgalmasabb módszer a restaurátorok körében.
11. Ásatásokat végez, régi tárgyi emlékek után kutat.
12. Épületeket, múzeumi tárgyakat újít fel.

A megfejtés:

Jelentése:

14 p. /

12. ITTHON AZ IDŐBEN

a. Húzd alá azokat a településeket, ahol van napóra!

Komárom Mór Fertőrákos Szekszárd Rajka Sopron
Kisbér Győr Ajka Lenti Pannonhalma
 Sátoraljaújhely Mosonmagyaróvár

b. Melyik megyében található azok a települések, ahol van napóra?

.....

c. Városunkban, Győrben két napórát is számon tartanak.

Hol volt az a napóra, amelyiket a jezsuiták készítették zártudvaros rendházukra?

.....

Melyik óra mért pontosabban? A napóra vagy a város toronyórája?

.....

Milyen tragédia történt a győri székesegyház toronyórája miatt? Írd le röviden!

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

14 p. /

13. ELTARISZNYÁZOTT IDŐ

A közmondások, szólások a nép ajkán keletkezett sommás iránymutatások. Az bennük a jó, hogy szinte minden élethelyzetre találunk valami odaillőt. Néhányat összegyűjtöttünk az időről!

Keresd meg és írd le, mit jelentenek!

Nehéz idők járnak:

Szorít az idő:

.....

Az idő minden sebet begyógyít:

.....

Az idő néha anya, néha mostoha:

.....

4 p. /

Irodalomjegyzék

N 19

O. Nagy Gábor: Magyar szólások és közmondások. – Budapest: Gondolat, 1985. – 860 p.

001 H 94

Lynn Huggins-Cooper: Találd fel magad!. – Budapest: Kolibri K., 2014. – 80 p.

681 K 43

Keszthelyi Sándor: Magyarország napórái. – Budapest: Magyar Csillagászati Egyesület, 1998. – 128 p.

681 O 42

Babucs Éva: Óraművek: Időutazás korok, szerkezetek, stílusok és márkák világában. – Budapest: Geopen Könyvkiadó, 1997. – 207 p.

800.1 B 33

Bárdosi Vilmos – Kiss Gábor: Közmondások: 3000 magyar közmondás és szójárás betűrendes értelmező dióhéjszótára. – Budapest: Tinta Könyvkiadó, 2005. – 171 p. (Az ékesszólás kiskönyvtára, 1.)

800.1 B 33

Bárdosi Vilmos – Kiss Gábor: Szólások: 5000 magyar állandosult szókapcsolat betűrendes értelmező dióhéjszótára. – Budapest: Tinta Könyvkiadó, 2007. – 231 p. (Az ékesszólás kiskönyvtára, 2.)

920 G 46

Ben Gilliland: 100 rendkívüli ember világraszóló tette. – Budapest: HVG K., 2013. – 128 p.

Szitakötő: 2016 – 3 ősz

- Németh Bálint: Pillanatszorító, 2-3. oldal
- Varga Zoltán Zsolt: Időkapszula, 14-16. oldal
- Victor András: Idő – érzék, 36-38. oldal
- Szirbik Gabriella: Lázadás az őserdőben, 42-43. oldal